

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

GLABBEEK – STATIONSSTRAAT

J. CLAESEN, A. DEVROE, STEFAAN DONDEYNE &

B. VAN GENECHTEN

FEBRUARI 2015

COLOFON

Opgraving ☐

Vergunningsnummer:

Datum aanvraag:

Naam aanvrager:

Naam site:

Prospectie ☒

2015/021

19 januari 2014

Jan Claesen

Glabbeek, Stationsstraat

Project

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem – Glabbeek, Stationsstraat.

Opdrachtgever

Algemene Bouwonderneming Hooyberghs

Hoge Mauw 460

2370 Arendonk

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba

Merelnest 5

B-3470 Kortenaken, België

BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89

info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen, ARCHEBO bvba

Ben Van Genechten, ARCHEBO bvba

Annika Devroe, zelfstandig archeologe

Stefaan Dondeyne, KU Leuven

ARCHEBO-rapport 2015/001

ISSN 2034-5615

© 2015 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

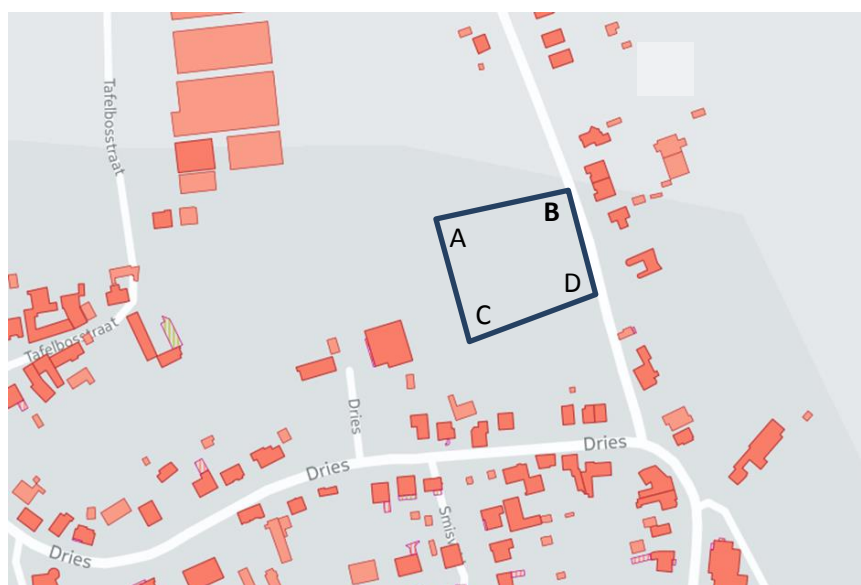
ADMINISTRATIEVE FICHE	i
1. INLEIDING	1
2. PROJECTBESCHRIJVING	1
3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED	2
4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE	3
4.1. Doel en werkwijze	3
4.2. Geomorfologische en bodemkundige context	3
4.3. Bespreking en conclusie	5
4.4. Bijlage: Profielbeschrijvingen	6
5. GEPLANDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	10
6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	10
7. METHODE	12
8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN	13
8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS	13
8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN	13
8.3. Archeologische vondsten	16
9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN	16
9.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen	16
9.2. Waardering	18
9.3. Aanbevelingen	18
10. BIBLIOGRAFIE	18
11. BIJLAGEN	18

ADMINISTRATIEVE FICHE

Opdrachtgever	Algemene Bouwonderneming Hooyberghs	
Uitvoerder	ARCHEBO bvba	
Vergunninghouder	Jan Claesen	
Bewaarplaats archief	Algemene Bouwonderneming Hooyberghs	
Bewaarplaats vondsten	Algemene Bouwonderneming Hooyberghs	
Vergunningsnummer	2015/021	
Projectcode	GLST	
Vindplaatsnaam	Glabbeek, Stationsstraat	
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Glabbeek
	Deelgemeente	Glabbeek
	Plaats	Stationsstraat

Lambertcoördinaten	A	x	191182
		Y	173925
	B	x	191258
		Y	173942
	C	x	191204
		Y	173858
	D	x	191273
		Y	173880

Kadaster (CadGIS 2014)	Afd.1, sec. B percelen : 175E, 175G, 176F (deel)
	Afd. 4, sec. B percelen: 245D, 245F, 246B (deel), 246C

Kaart onderzoeksgebied

Begin- en einddatum terreinwerk	12/02/2015
Grootte projectgebied	6450 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte	753,78 m ²

1. INLEIDING

Binnen de stedenbouwkundige vergunning voor de bouw van een woonzorgcentrum werd een archeologische prospectie met ingreep in de bodem opgelegd door het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de bouwheer.

De opdracht werd door de bouwheer, Algemene Bouwonderneming Hooyberghs, toegekend aan ARCHEBO bvba op 8 januari 2015.

De prospectievergunning werd afgeleverd op 30 januari 2015.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

De opgeleverde eindproducten omvatten (in overeenstemming met de BVS):

- Het eindrapport
- Het werkputinplantingsplan
- Sporenplannen
- Het onderzoeksarchief, met onder meer:
 - Inventarislijsten vondsten, sporenbeschrijving, plannen/tekeningen, foto's
 - Dagboek
 - Rapport
 - Foto's, plannen/tekeningen, profieltekeningen en beschrijvingen
 - Vondsten

3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van de dorpskern. In het oosten en zuiden vormen respectievelijk de Stationsstraat en de Dries de afbakening. Kadastraal valt het terrein onder afdeling 1, sectie B, percelen 175 E, 175 G, 176 F (deel) en afdeling 4, sectie B, percelen 245 D, 245 F, 246 B (deel) en 246 C.

Figuur 1: Topografische kaart van het gebied met aanduiding van het plangebied in blauw (NGI, 2015).

4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE

4.1. DOEL EN WERKWIJZE

Ter ondersteuning van de archeologische prospectie werd de bodemgesteldheid van de site “Stationsstraat, Glabbeek” onderzocht. Twee bodemprofielputten werden bestudeerd: profiel “Glabbeek-01” (GLB-01) bevond zich in het zuidelijk deel; profiel “Glabbeek-02” (GLB-02) in het noordelijk deel (Fig. 2).

Deze twee putten werden gekozen om de variabiliteit in de bodems zo goed mogelijk in te kunnen schatten, op basis van de variabiliteit die waargenomen werd in de proefsleuven. Het grootste deel van het terrein had bodems die overeen kwamen met het Glabbeek-01; Glabbeek-02 werd loodrecht genomen op wat een zeer oude greppel leek te zijn.

Figuur 2: Ligging van de site “Stationsstraat, Glabbeek” (luchtfoto van Bing Maps, wegen OpenstreetMap)

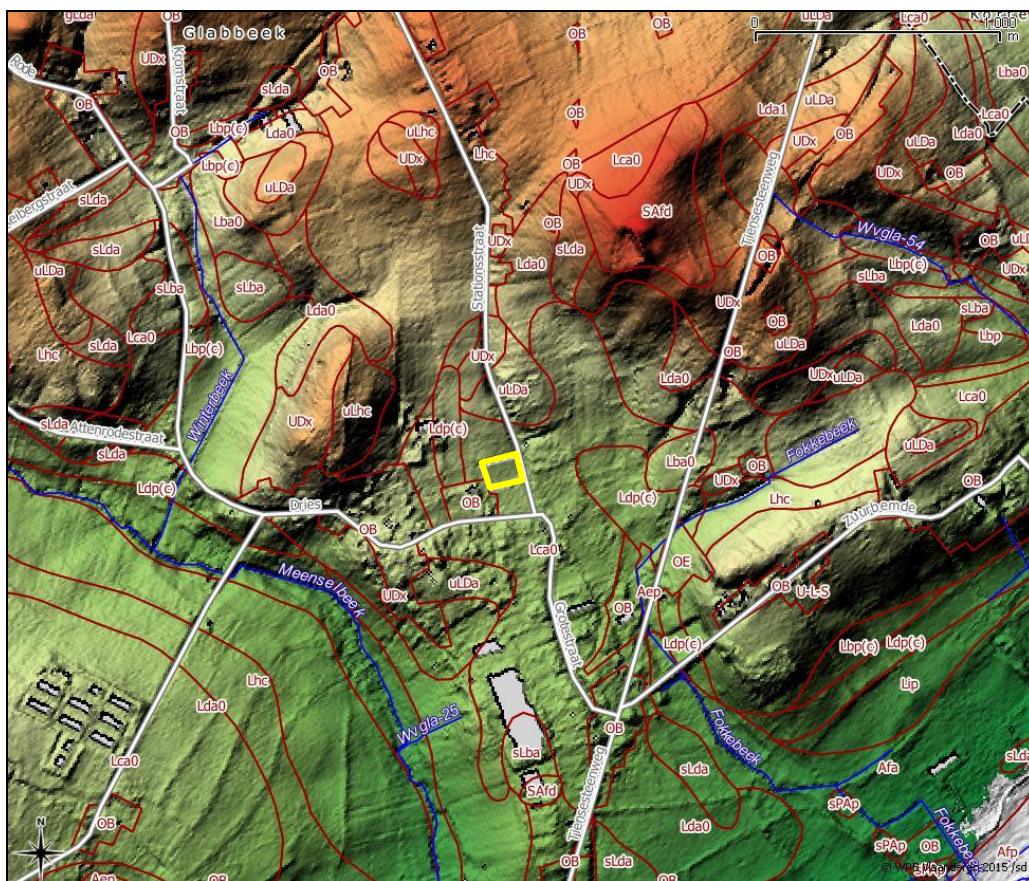
4.2. GEOMORFOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE CONTEXT

De site in de Stationsstraat, Glabbeek bevindt zich in een naar het zuiden georiënteerde brede droge vallei in een heuvelachtig landschap (Fig. 3). De bodemtypes van de site zijn gekarteerd als **Lca0** (Fig. 3). In de begeleidende nota bij het kaartblad 90E Glabbeek-Zuurbemde (Scheys, 1957) wordt dit bodemtype omschreven als

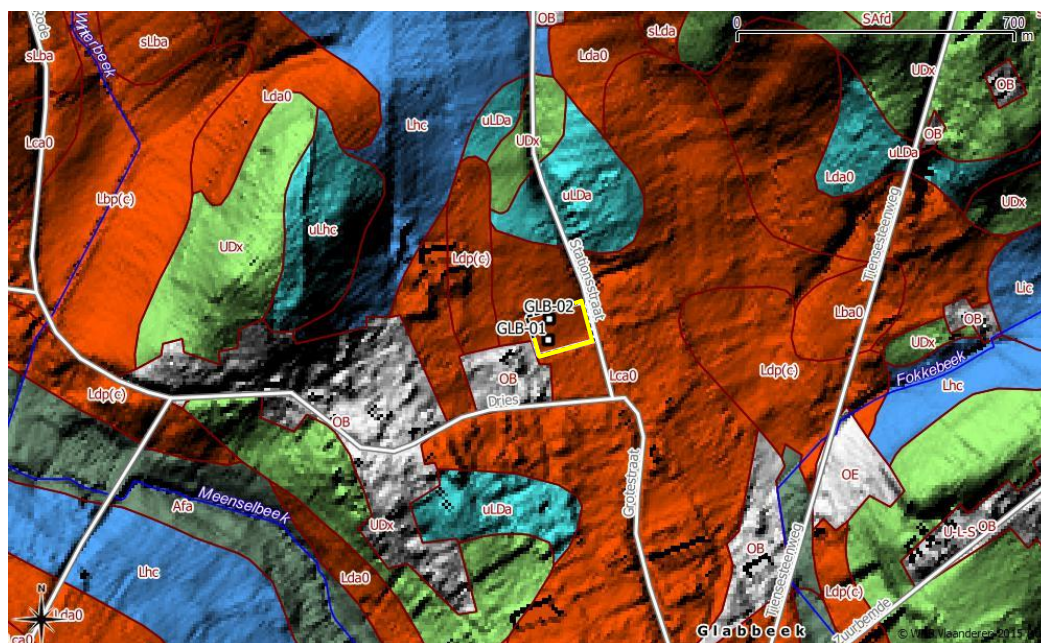
“[Lca behoort tot] de zandleemgronden, die meer dan 80 cm diep zijn en een aan klei aangerijkte accumulatiehorizont vertonen waarin duidelijke roestverschijnselen waarneembaar zijn¹ (Scheys, 1957; p. 43)

De fase “...0”, wijst aan dat de kleiaanrijkingshorizont op > 40 cm diepte aangetroffen wordt.

¹ Scheys G. (1957) - Verklarende text bij het kaartblad 90E Glabbeek-Zuurbemde. IWONL

Figuur 3 : De site in “Stationsstraat, Glabbeek” (geel) ligt in een zuidelijk georiënteerd droog dal, van heuvels bestaande uit met Tertiaire opduikingen van zware klei. Het beschadwd terreinbeeld is op basis van LiDAR data, resolutie 5×5 m (bron data: Overheidsinformatie, Gratis Open Data Licentie Vlaanderen v. 1.0; wegen OpenStreetMap)

Figuur 4 : Bodemkaart van de site “Stationsstraat, Glabbeek” (geel) en omgeving met bodemtypes Lca0. Dit bodemtype is op de bodemkaart met WRB legende omgezet als Eutric Luvisols (Bron: Dondeyne et al. 2014). De veldwaarnemingen geven aan dat deze bodems eigenlijk Retisols zijn (zie beschrijvingen).

4.3. BESPREKING EN CONCLUSIE

De bodems bestaan uit zandleem, verweerd uit loess dat tijdens de ijstijden is afgezet. In beide profielen bevindt zich onder de ploeglaag een “structuur B” horizont (Bw, *Neocambic horizon* in WRB), met daaronder een gevlekte textuur B horizont (E/Bt *Argic horizon* met *Retic properties*). De huidige theorie over het ontstaan van dit vlekken patroon (Fig. 6 & 7) is dat het sporen betreft van ijs- en vorstwiggen uit de ijstijden².

In profiel Glabbeek-01 is opvallend dat onderaan de E/Bt horizont, op het contact met meer zandig materiaal een dunne grind laag voorkwam. Scheys (1957, p. 13) beschrijft dat de bodems van dit gebied gevormd zijn in niveo-eolisch leem of zandleem uit de Würmijstijd, plaatselijk bedekt met verspoelingsmateriaal uit het Laat-Glaciaal en meestal vermengd met materiaal van het onderliggende substraat. Residuair puin (basisgrint) hoofdzakelijk bestaande uit vuursteenkeien of ijzerzandsteenbrokken en meestal met zandige of kleiige lenzen vermengd. De waarnemingen in dit profiel komen hier perfect mee overeen.

Profielput Glabbeek-02 is erg gelijkaardig in opbouw, alleen zijn hier de uitgeloogde en gebleekte vlekken veel meer uitgesproken; ook was hier een heel duidelijk vlekken patroon van stagnatie. Deze blekere vlekken vallen samen met wat in het horizontaal vlak leek op een oude, noord-zuid georiënteerde greppel. Het golvend patroon van Mn concreties (aangeduid met pijltjes in Fig. 7) komen overeen met mogelijks een greppel. Een dergelijke greppel kan er effectief geweest zijn maar hoeft niet antropogeen te zijn. Fig. 5 illustreert een greppel die in Siberia (Sakha republiek, Rusland) waargenomen werd, en die langs een ijswig loopt van verschillende 100 m lang. De uitgesproken bleke vlekken, en resten van vorstwiggen in profiel Glabbeek-02, langsheen deze greppel, zijn aanwijzingen dat dit mogelijks natuurlijk is.

Als besluit kan gesteld worden, dat deze bodems buiten de standaard ploeglaag, geen aanwijsbare sporen van menselijke verstoring vertonen. Ook vertonen deze bodems geen sporen van erosie, en uit de proefsleuven bleek dat enkel in de zuidoostelijk hoek, nabij de weg, zich wat colluvium bevond.

Figuur 5 : De pijlen duiden een natuurlijke greppel aan die langs een ijswig loopt in Siberia

² Van Vliet, B., & Langohr, R. (1981). Correlation between fragipans and permafrost with special reference to silty Weichselian deposits in Belgium and northern France. *Catena*, 8(1), 137-154. Vliet-Lanoë, V. (1990). The genesis and age of the argillic horizon in Weichselian loess of northwestern Europe. *Quaternary International*, 5, 49-56.; Kemp, R. A. (2001). Pedogenic modification of loess: significance for palaeoclimatic reconstructions. *Earth-Science Reviews*, 54(1), 145-156.

4.4. BIJLAGE: PROFIELBESCHRIJVINGEN

Algemene beschrijving

Mattig goed gedraineerde lemige Retisol, met duidelijke E horizont.

Date 12 Feb 2015

Profile: Glabbeek-01

Location: Glabbeek, Stationsstraat

E 4.95421, N 50.87379

LB72 551500, 6598998 (gps \pm 5 m)

Land-use: Grassland

Altitude: 52.5 m (TAW); **Groundwater** : -

Author:Stefaan Dondeyne

Figuur 6 : Profiel "Glabbeek-01". Een zandleembodem, goed gedraineerd, met kleiaanrijkingshorizont (Bt), en een gevlekte kleiaanrijkingshorizont (E/Bt)

Gedetailleerde profielbeschrijving³, Glabbeek-01 zuid wand

Horizon	Depth (cm)	Description	Diagnostic features
Ah	0-10	Silty-Loam in FAO classes (L in Belgian textural classes); brownish black 10YR 3/2 (moist); fine to medium, strong, granular structure; slightly sticky, plastic and very friable moist; many fine roots; common worm galleries and interstitial pores; boundary smooth and abrupt	Ochric [horizon]
Ap	10-30	Silty-Loam in FAO classes (L in Belgian textural classes); dull yellow brown 10YR 4/3 (moist); medium, weak subangular structure; slightly sticky, plastic and friable moist; common fine roots; common worm galleries and interstitial pores; boundary smooth and abrupt	Ochric horizon
Bw	30-45	Silty-Loam in FAO classes but slightly more clay (A in Belgian textural classes); brown 10YR 4/6 (moist); medium, moderate angular to sub-angular structure; slightly sticky, plastic and friable moist; common fine roots; common worm galleries and interstitial pores; boundary wavy and clear	Neocambic horizon
Bt/E	45-100	Silty-Loam in FAO classes but again slightly more clay in brown parts, lighter in bleached parts (A/L in Belgian textural classes); brown 10YR 4/6 (moist) with clear inter-fingering of grayish brown 10YR 5/2 (moist), and local small distinct (reddish) brown mottles (7.5YR4/6); medium to coarse, moderate to strong angular blocky structure; slightly sticky, plastic and friable moist; clear clay coatings, on pedfaces and along worm and root galleries; few fine roots; common worm galleries and interstitial pores; boundary smooth and abrupt	Argic horizon, Retic properties
2C	100-150+	upper boundary clear layer of rounded "silex" gravel; Sandy-Loam in FAO classes of somewhat coarser sand (S/L in Belgian textural classes); yellowish brown 10YR 5/6 (moist), but banded with bleaker layers; slightly to not sticky, non to slightly plastic and very friable moist; no structure; no roots, nor worm galleries, no pores	[Regolithic material]

Classification

- WRB-2014: *Eutric Neocambic Retisol (Siltic)*
- Symbol on the soil map of Belgium (sheet 90E Glabbeek-Zuurbemde): **Lca0**

³ Following the FAO, 2006. Guidelines for soil profile description, FAO, Rome; and using Revised Standard Soil Color Charts, 1997.

Algemene beschrijving

Date 12 Feb 2015

Profile: Glabbeek-02

Location: Glabbeek, Stastionsstraat

E 4.95422, N 50.87409

LB72 551502, 6599051 (gps \pm 5 m)

Land-use: Grassland

Altitude: 53.0 m (TAW); **Groundwater** : -

Author:Stefaan Dondeyne

Figuur 7 : Profiel "Glabbeek-02": een zandleembodem met een uitgesproken gevlekte kleiaanrijkingshorizont. De pijltjes wijzen naar mangaan concreties, onder een gebleekte laag, die de morfologie van een greppel heeft.

Gedetailleerde profielbeschrijving⁴, Glabbeek-02 noord wand

Horizon	Depth (cm)	Description	Diagnostic features
Ap	0-30	Silty-Loam in FAO classes (L in Belgian textural classes); dull yellowish brown 10YR4/3 (moist); medium, weak sub-angular blocky structure; slightly sticky, plastic and friable moist; many fine roots; common worm galleries and interstitial pores; boundary smooth and abrupt	Ochric horizon
Bw	30-45	Silty-Loam in FAO classes (L in Belgian textural classes); dark brown 10YR 3/4 (moist); medium, moderate angular blocky structure; slightly sticky, plastic and friable moist; common fine roots; common tubular worm galleries and interstitial pores; boundary wavy and clear, with locally prominent Mn concretions	Neocambic horizon Stagnic properties
E/Bt	45-80	Silty-Loam in FAO classes, with more clay in brown parts (A in Belgian textural classes); grayish yellow brown 10YR 6/2 (moist), with brown 7.5YR 4/6 streaks, which are richer in clay; medium, moderate angular blocky structure; slightly sticky, plastic and friable moist; few fine roots; common worm galleries and interstitial pores; boundary wavy and gradual	Argic horizon, with Retic and Stagnic properties
E/Bg	80-110+	Silty-Loam in FAO classes, with more clay in brown parts (A in Belgian textural classes); grayish brown 7.5YR 5/2 (moist), with prominent bright brown 7.5YR 5/8 mottles; medium, moderate angular to subangular blocky structure; slightly sticky, plastic and friable moist; no roots; no worm galleries nor pores	Argic horizon, Retic properties Gleyic properties

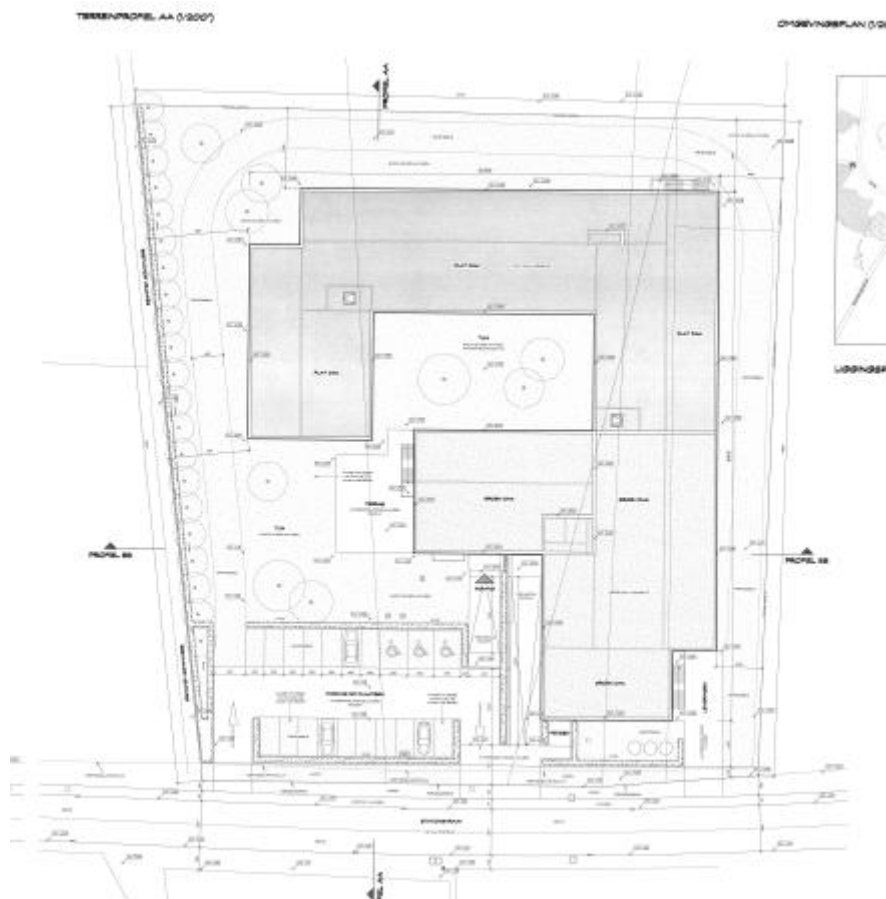
Classification

- WRB-2014: *Eutric Neocambic Stagnic Endogleyic Retisol (Siltic)*
- Symbol on the soil map of Belgium (sheet 90E Glabbeek-Zuurbemde): **Lca0**

⁴ Following the FAO, 2006. Guidelines for soil profile description, FAO, Rome; and using Revised Standard Soil Color Charts, 1997.

5. GEPLANEDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Algemene Bouwonderneming Hooyberghs zal op het terrein de bouw van een woonzorgcentrum realiseren.

Figuur 8 : Inplantingsplan van het woonzorgcentrum (Hontoir & associates architecten)

6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Volgens de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) bevinden zich verschillende vondstlocaties in de buurt.

Ten westen zou de 12de-eeuwse Sint-Niklaaskerk gestaan hebben (locatie 752). Rond 1897 bouwde men 250m meer naar het oosten een nieuwe kerk. Op de kaarten van Popp en Ferraris bevindt de kerk zich nog in het westen van het dorp.

Ter hoogte van locatie 3083 bevond zich het Hof van den Grooten Heyligen Geest. Het gaat mogelijks om het neerhof van de verdwenen motte van Glabbeek. Net ten zuiden zou de motteheuvel zich bevonden hebben (locatie 754). Op de Ferrariskaart is nog het cirkelvormig verloop van de gracht te zien.

Aan de Steenbergestraat gebeurden enkele toevalsvondsten (locatie 3085). Het gaat onder meer om tegulae-asresten, aardewerk, glas en een maalsteen uit de Midden-Romeinse tijd (wijzend op een villa?)

In een brief van H. Roosens uit 07/02/1975 aan de Heer Directeur-Generaal van Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening, Ministerie van Openbare Werken, wordt gevraagd op grond van het K.B. van

26/02/1972 een zone met sporen van een Romeinse pottenbakkerij op te nemen als beschermde zone (locatie 3080).

Ter hoogte van locatie 2483 bevindt zich de Sint-Andreaskerk met kerkhof. Het gaat om een neogotisch gebouw met een oudere westertoren (1659).

Ten oosten bevond zich vermoedelijk een 17de-eeuwse lazarij ter hoogte van locatie 151787.

Locatie 755 betreft de Sint-Sulpitiuskerk. Deze hing oorspronkelijk af van het kapittel van de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Tongeren. In 1164 wordt het patronaat mits een jaarlijkse rente afgestaan aan de abdij van Heylissem. Volgens de dekanale visitatie van 1653 was de kerk in uitstekende staat en uitzonderlijk geornamenteerd. Deze toestand gaat vermoedelijk terug op grote werken in de 16de eeuw. In het begin van de 17de eeuw (1609) krijgt de abdij van Heylissem de dringende opdracht de tempel te onderhouden, hoewel daarvoor de abdij reeds de belangrijkste klok en het dak met schaliën herstelde. De kerk werd herbouwd in 1863 en 1864 in witte steen, met een schip van vier beuken en een vierkante toren. Bij het koor werd in 1855 een grafkapel gebouwd ter ere van de familie de Costa. Van de oude kerk resteren in 1882 slechts de dwarsbeuk en koor, beide gebouwd in baksteen, gerestaureerd in 1866 en vergroot met een sacristie in 1857. De dwarsbeuk heeft aan elke kant een spitsboograam. Het koor bestaat uit twee traveeën, waarvan de eerste geen raam heeft, de tweede wel, met datum 1541. Het koor is vijfzijdig.

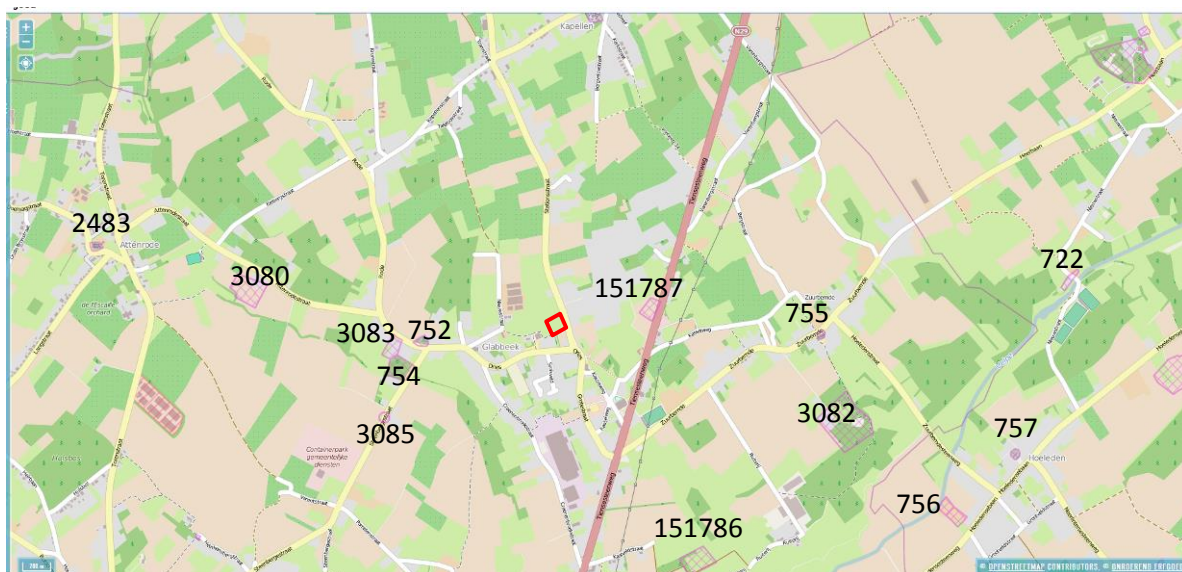
Ter hoogte van locatie 3082 bevond zich een motte. Deze bestond in 1653 nog, met neerhof met gebouwen in ruïne en werd in 1882 bebouwd met een villa, eigendom van de heer M. de la Coste. De motte behoorde oorspronkelijk tot de ridder van Suurbemde en werd voor het eerst vermeld in 1226.

De nederste molen of molen van Hoeleden hing af van de heerlijkheid (locatie 722). Zij lag in ruïne op het einde van de 16de eeuw, waarna een nieuw rad werd geplaatst. Op de kaart van Popp en de Ferrariskaart staan nog twee gebouwen aan weerszijden van de weg, ten noorden van de Velp. Het gebouw ten oosten is nu afgebroken.

De parochiekerk Sint-Amandus bevindt zich ter hoogte van locatie 757. Het patrocinium van Sint-Amandus wordt normaal in de vroege middeleeuwen geplaatst. Samen met het toponiem Weenbrechtcheem verwijst dit naar periode. De kerk was in de middeleeuwen een quarta capella, vermoedelijk ressorterend onder de kerk van Oplinter. Het patronaat en de tienden behoorden toe aan de abdij van Hélécine. In 1333 werden reparaties voorzien aan daken, ramen, grote klok enz.. In 1609 was gans het gebouw gerestaureerd. In april 1633 brandde de kerk af na een blikseminslag. Het koor en het schip werden hersteld door de abdij, de zijkapellen door de inwoners. Het gebouw was oorspronkelijk driebeukig, in 1755 werden er twee beuken afgebroken. De herbouw begon vanaf 1794 en duurde tot en met 1829. Enkel het koor werd niet herbouwd. In 1669 staat de kerk afgebeeld met een schip zonder ramen, grote transeptarmen en een spitsboograam in de eindmuren. Het koor bestaat uit één travee met een sluitmuur met drie zijden en steunberen. Het plafond draagt de datum 1744. De enige travee heeft gotische ramen. De toren is vierkant met afgeronde hoeken.

Tegenover het 's Heerenhof werd een hoeve gebouwd (locatie 756). In de middeleeuwen werd ze Winninghe of Nederhove genoemd, later heette ze Princen winninghe te Holede (1632). Daarna kwam de naam Panishoeve in voege. De boerderij bestaat nu nog en is het resultaat van een grote herbouw in 1841: het is een klassieke vierkantshoeve geworden.

Ter hoogte van locatie 151786 zou zich een motte uit de volle middeleeuwen bevonden hebben.

Figuur 9 Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding projectgebied. (CAI 2014)

Op de Ferrariskaart ligt het onderzoeksgebied duidelijk in akkerland.

Figuur 10: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied in blauw (KB, 2015).

7. METHODE

De proefsleuven werden volgens de methode van parallelle continue sleuven aangelegd. De afgraving gebeurde door een kraan op rupsbanden van 21 ton met tandeloze graafbak van 2 m breed. De sleuven waren 2 meter breed en de afstand tussen de verschillende sleuven bedroeg niet meer dan 15 m. In totaal werden er 5 sleuven aangelegd, aangevuld met 2 kijkvensters.

		oppervlakte	
onderzoeksgebied		6450,00	m ²
werkput 1		136,09	m ²
werkput 2		137,81	m ²
werkput 3		137,93	m ²
werkput 4		150,42	m ²
werkput 5		152,06	m ²
werkput 6		9,02	m ²
totaal aangelegde werkputten		723,33	m²
kijkvensters, dwarssleuven			
werkput 2		12,27	m ²
werkput 2		18,18	m ²
totaal aangelegde kijkvensters		30,45	m²
TOTAAL aangelegd		753,78	m²
TOTAAL aangelegd %		11,7	%

Figuur 11 Totaal aangelegde oppervlakte.

8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN

8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS

Er werd één archeologisch interessant niveau aangetroffen. Dit niveau bevond zich 30 à 90cm onder het maaiveld of 51 à 53m TAW.

8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN

In totaal werden er vier sporen tijdens het onderzoek aangetroffen. Het betrof één kuil en drie greppels waarvan er één waar te nemen was in twee werkputten. Aangezien deze sporen geen vondstmateriaal bevatten, kon er geen datering aan deze sporen gegeven worden.

De kuil aangetroffen in werkput 1 had een homogene donkerbruine vulling. De kuil sluit aan bij de huidige bouwvoor en heeft ook deze kleur. Plaatselijk had de bouwvoor hier een grijze kleur door compactatie. Deze compactatie is zeer recentelijk ontstaan doordat het perceel dienst deed voor de strandfuij te Glabeek. Er is nog wit zand herkenbaar, welk werd aangevoerd voor de 'strandsfeer'.

In de coupe was de kuil 10cm diep bewaard en bevatte geen enkel artefact.

Figuur 12 : Zicht op spoor 1 in werkput 1 (ARCHEBO 2015).

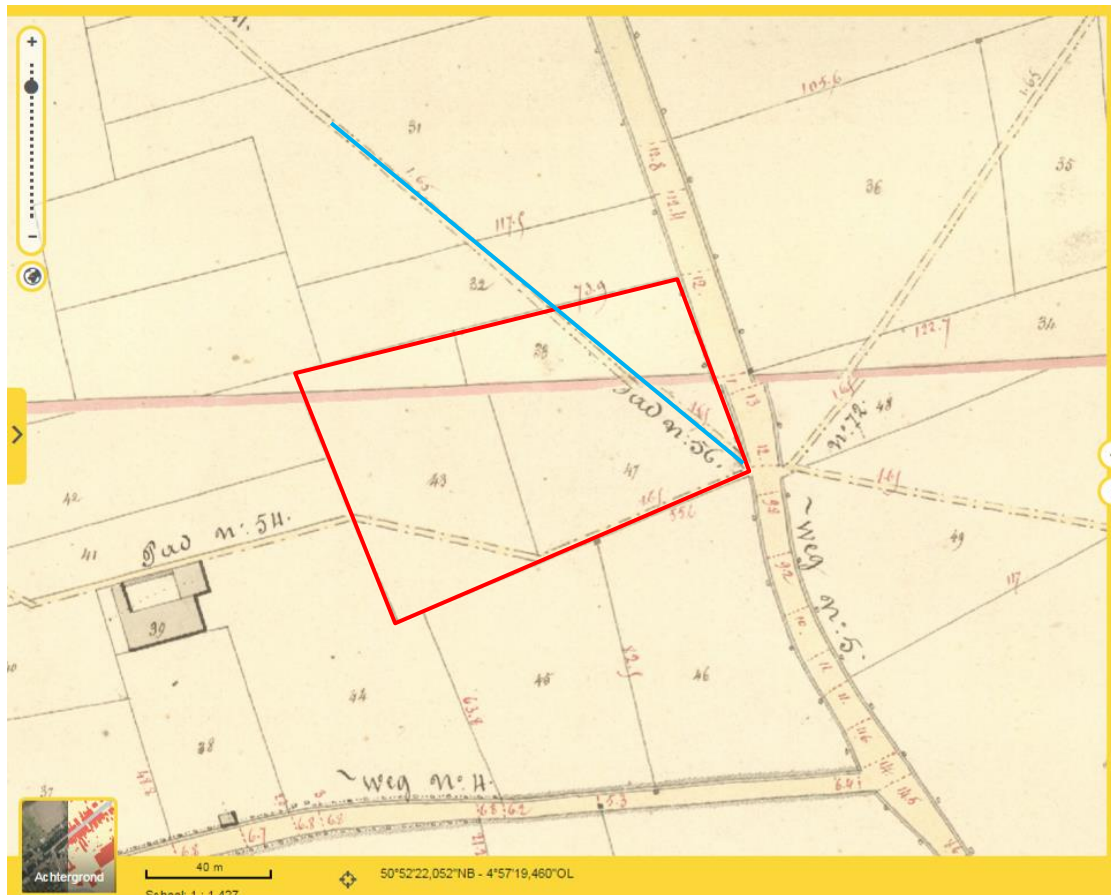
De greppel in werkput 5 met spoornummer 1 had een donkerbruine homogene vulling. In de coupe was de greppel slechts een 5cm in diepte bewaard. Er werden geen vondsten aangetroffen, maar vermoedelijk is deze relatief recent.

Spoor 1 in werkput 2 is eveneens een greppel. Dit spoor had een bruine vulling en was niet geheel homogeen. In de diepte was deze slecht een 3 cm bewaard. Er werden geen vondsten aangetroffen.

Figuur 13 : Links coupe van spoor 1 in werkput 5, rechts coupe van spoor 1 in werkput 2. (ARCHEBO 2015).

Vermoedelijk gaat het hierbij om een voetweg die op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 staat (aangeduid als blauwe lijn op figuur 14).

Figuur 14 Atlas der Buurtwegen, 1841. (Geopunt Vlaanderen s.d.)

Een laatste eventuele greppel werd aangetroffen in werkput 1 en werkput 2. Dit spoor had een lichtbruine vulling die sterk gelijkt op E horizont materiaal. Op de zijkanten was sterke aanrijking van mangaan zichtbaar. De bodemkundige interpretatie (zie supra) zou een vorstwig zijn. Er werd in ieder geval geen enkele vondst in de greppel aangetroffen.

Figuur 15 : Zicht op spoor 2 in werkput 1 (ARCHEBO 2015).

8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Bij de aanleg van werkput 2 werd er één scherf aardewerk gevonden. Het betreft een scherf in witbakkende waar, die zwartgrijs gespikkeld is en een relatief fijne magering met baksteenspikkels kent. Vermoedelijk handelt het om Romeins aardewerk.

Leemgronden, zoals deze aanwezig op het terrein, waren geliefkoosde landbouwgronden in deze periode. Vermoedelijk moet er dus wel enige bewoning in de buurt geweest zijn en vormde het projectgebied landbouwareaal.

9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN

9.1. EVALUATIE EN BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het proefsleuvenonderzoek dient volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
 - o In beide profielputten werd een Ap/Bw/Bt sequentie aangetroffen. Enkel in het meest zuidoostelijk gedeelte werd een extra colluviale horizont aangetroffen van maximaal 30cm dik.
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
 - o De E horizont ontbreekt. Deze is vermoedelijk afgeploegd of gedeeltelijk geërodeerd.
- Zijn er tekenen van erosie?
 - o In het uiterste zuidoosten van het terrein waren er lokaal tekenen van erosie aanwezig (werkput 5). Dit in de vorm van colluvium. Vermoedelijk is de vorming het pakket – ca. 30 cm – te wijten aan de aanleg van de huidige weg langs het terrein, waarbij deze iets hoger dan het terrein lag en zo voor de vorming van het pakket heeft gezorgd.
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
 - o Op de E horizont na, is de originele bodemopbouw zeer goed bewaard.
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
 - o Er is geen sprake van een begraven bodem, ook niet onder het colluviaal gedeelte.
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
 - o In totaal werden er vier sporen aangetroffen. Het betrof een ondiepe kuil zonder enig dateerbaar materiaal en drie greppels waarvan één exemplaar misschien een natuurlijke oorsprong kent (ijswig).
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
 - o In totaal werden er drie sporen aangetroffen waarvan met zekerheid kan gezegd worden dat ze een antropogene oorsprong kennen. Een vierde exemplaar kent mogelijk een antropogene oorsprong.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
 - o De sporen kenden een goede tot matige bewaring. De maximale bewaringsdiepte betrof echter slechts 10 centimeter.
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
 - o De sporen maken geen deel uit van een structuur.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
 - o Bij gebrek aan vondstmateriaal zijn de sporen niet te dateren.
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
 - o Op basis van het sporenbestand kan geen uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de occupatie.

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
 - Er werden in totaal drie greppels aangetroffen, maar hieruit valt geen inrichting van een erf of nederzetting uit af te leiden.
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - N.v.t.
 - Wat is de omvang?
 - N.v.t.
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - N.v.t.
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
 - N.v.t.
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
 - N.v.t.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
 - Deze zandleembodem
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
 - De landschappelijke context laat toe colluvium te verwachten, toch is deze afzetting beperkt gebleven.
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
 - Nee, het bodemprofiel vertoont slechts weinig verstoring.
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
 - N.v.t.
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
 - N.v.t.
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
 - N.v.t.
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
 - N.v.t.
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - N.v.t.
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - N.v.t.
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - N.v.t.
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
 - N.v.t.

9.2. WAARDERING

De bodemgesteldheid en bewaring waren vrij goed van aard. De zichtbaarheid was vrij groot, maar er werden slechts een weinig sporen aangetroffen. De aangetroffen sporen van greppels krijgen een lage waardering mee.

9.3. AANBEVELINGEN

Ons advies luidt dat het onderzochte gebied best kan worden vrijgegeven.

10. BIBLIOGRAFIE

AGIV (Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen) (2011), <http://www.agiv.be/gis/>.

CAI (Centrale Archeologische Inventaris) (2014), <https://cai.onroerenderfgoed.be/>.

Geopunt Vlaanderen (s.d.), <http://www.geopunt.be/>.

Koninklijke Bibliotheek van België (2010), Ferrariskaart, http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html.

11. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Sporenlijst
- Vondstenlijst
- Plannenlijst

FOTOLIIST							
Fotonummer	Werkput	Overzichtsfoto	Spoor	Profiel	Coupe	Opmerkingen	Datum
1	4	X					12/02/2015
2	5			Noord			12/02/2015
3	5	X					12/02/2015
4	5		1				12/02/2015
5	5		1		X		12/02/2015
6	2		1		X		12/02/2015
7	2	X					12/02/2015
8	1			Zuid			12/02/2015
9	1		1				12/02/2015
10	1		2				12/02/2015
11	2		1				12/02/2015
12	2		2				12/02/2015
13	3			Zuid			12/02/2015
14	3	X					12/02/2015
15	2	X				Kijkvenster 1	12/02/2015
16	2		2		X		12/02/2015
17	1	X					12/02/2015
18	1			Zuid			12/02/2015
19	2			Zuid			12/02/2015
20	4			Noord			12/02/2015

SPORENLIIST									
Spoornummer	Werkput	Vlak	Vorm	Kleur		Interpretatie	Datering	Fotonummer	Opmerking
				hoofdkleur	bijkleur				
wp1s1	1	1	rechthoekig	bruin	grijs	Kuil	Onbekend	9	
wp1s2	1	1	lineair	grijsbruin	wit	Greppel of ijswig?	Onbekend	10	zelfde spoor als wp2s2
wp2s1	2	1	lineair	bruin	grijs	Greppel	Onbekend	11	
wp2s2	2	1	lineair	grijsbruin	wit	Greppel of ijswig?	Onbekend	12	zelfde spoor als wp1s2
wp5s1	5	1	lineair	bruin	grijs	Greppel	Onbekend	4	

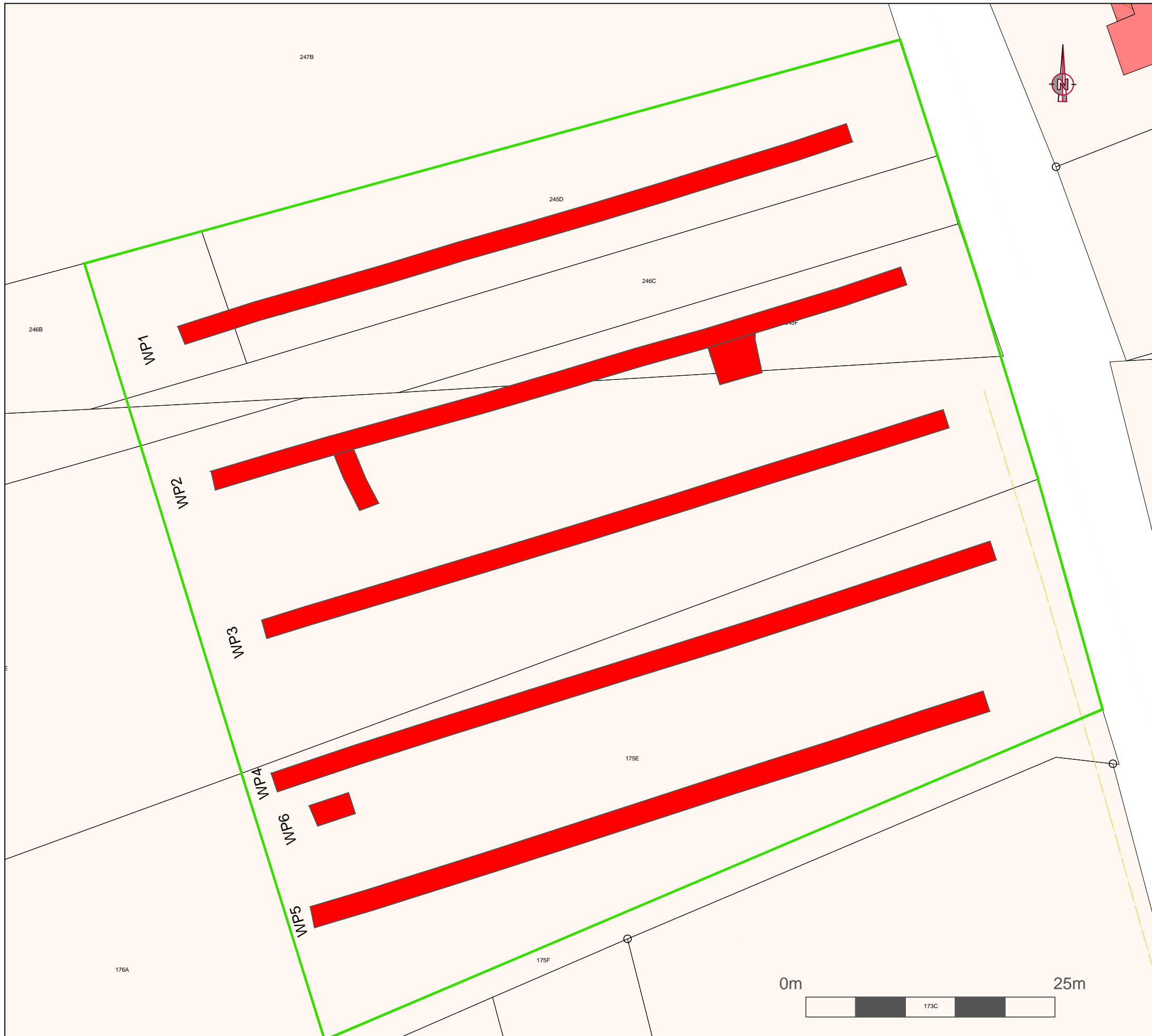
VONDSTENLIIST						
Werkput	Vlak	Spoornummer/losse vondst	Materiaalsoort	Determinatie		Datering
2	1	AAVL	Keramiek	Witbakkende waar met zwartgrijsspikkels, relatief fijne magering met baksteenspikkels		Romeins

PLANNENLIIST

Plan 1 Werkputinplanting bestaande toestand

Plan 2 Werkputinplanting nieuwe toestand

Plan 3 Allesporenplan

**ARCHEOLOGISCHE
PROSPECTIE MET
INGREEP IN DE BODEM -
GLABBEEK -
STATIONSSTRAAT**

Opdrachtgever

Hooyberghs
Hooge Mauw 460
2370 Arendonk

Opdrachtnemer

**ARCH
E
BO**

Merelnest 5
B-3470 Kortenaken
+(32)491/ 74 60 77
info@archebo.be

**WERKPUTINPLANTING
BESTAANDE TOESTAND**

Februari 2015

PLAN 1

Legende

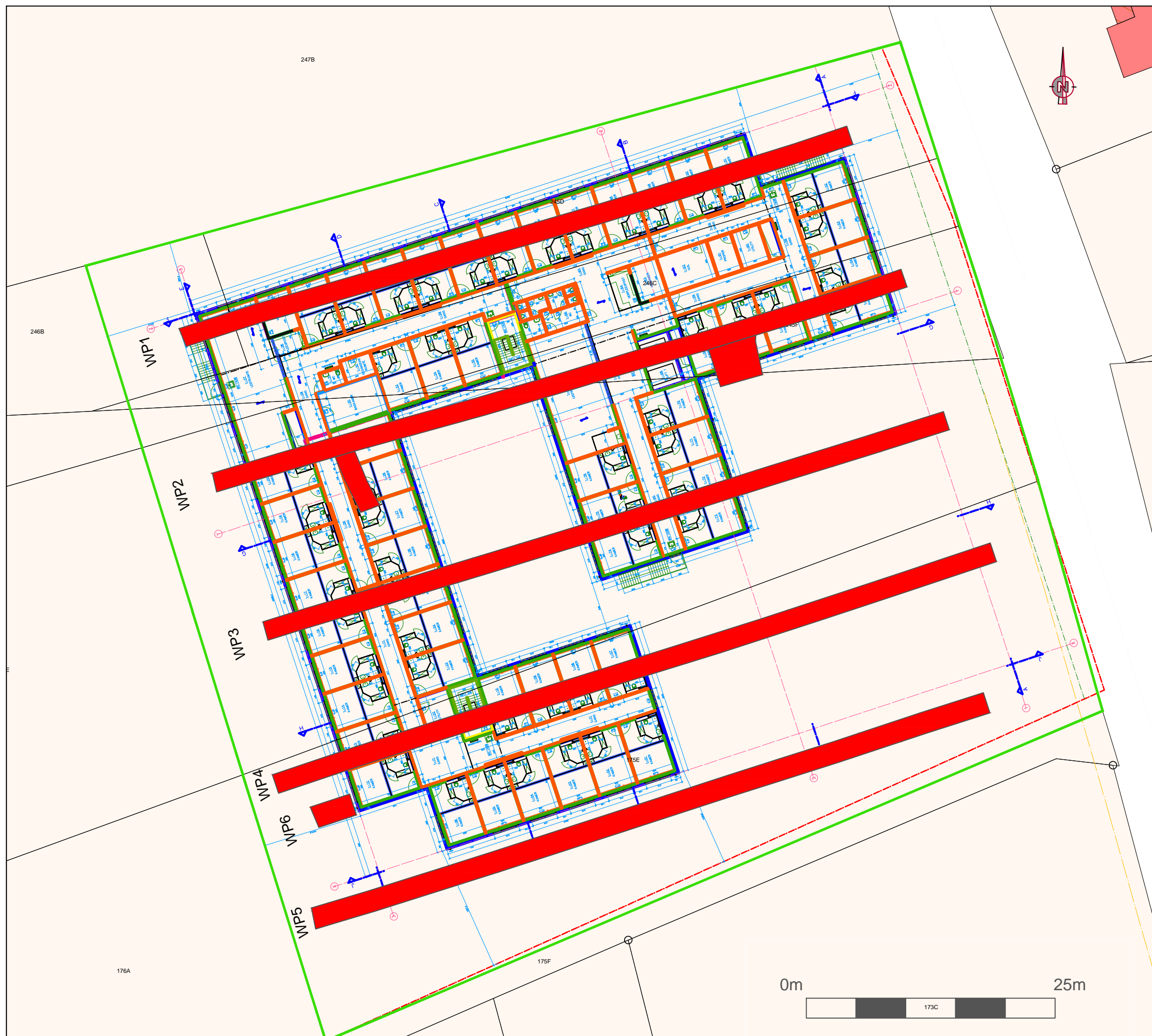
onderzoeksgebied

werkputten

WP1

werkputnummer

opmeting: Jonas Artois Landmetingen

**ARCHEOLOGISCHE
PROSPECTIE MET
INGREEP IN DE BODEM -
GLABBEEK -
STATIONSSTRAAT**

Opdrachtgever

Hooyberghs
Hooge Mauw 460
2370 Arendonk

Opdrachtnemer

Merelnest 5
B-3470 Kortenaken
+(32)491/ 74 60 77
info@archebo.be

**WERKPUTINPLANTING
NIEUWE TOESTAND**

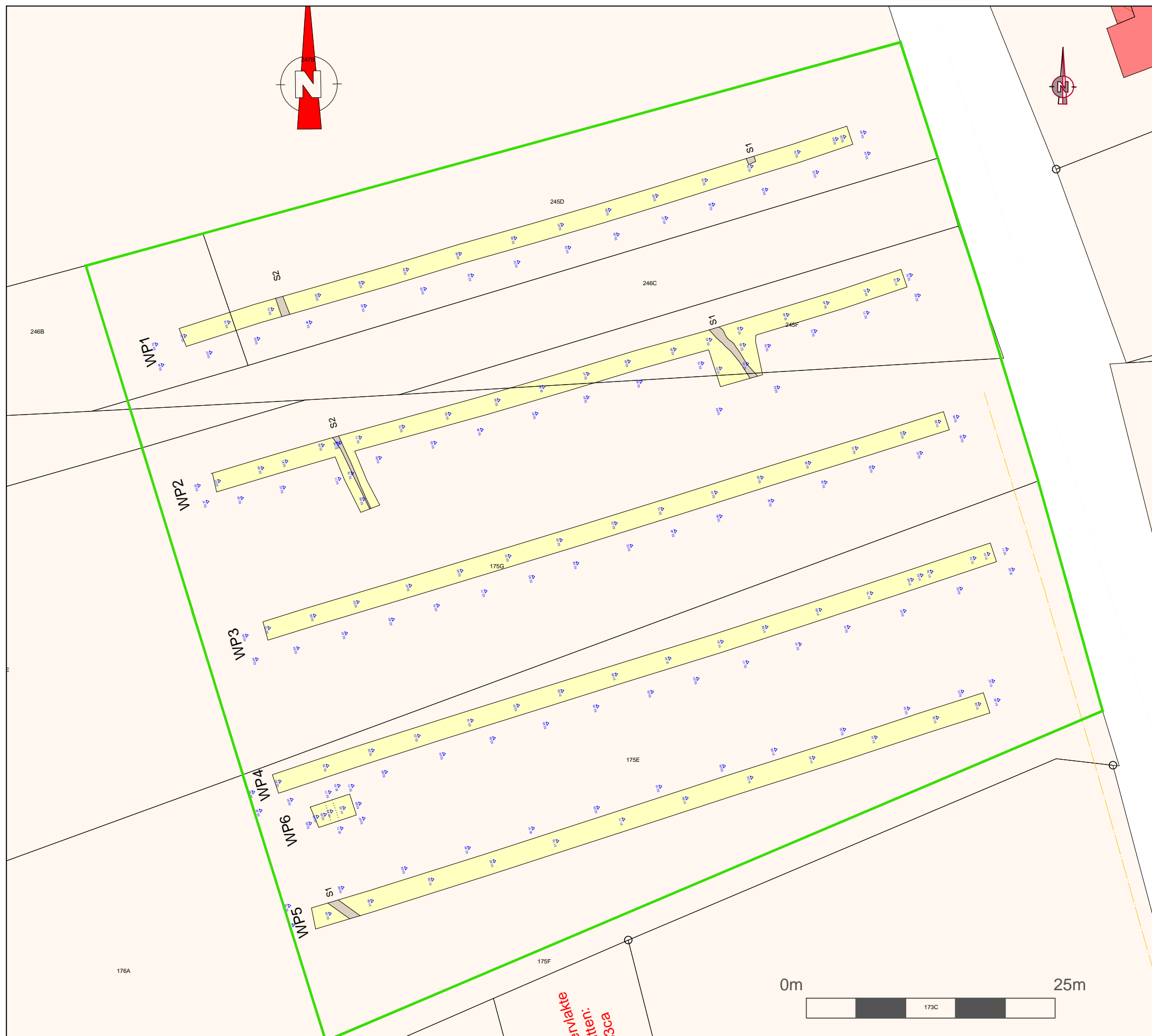
Februari 2015

PLAN 2

Legende

- onderzoeksgebied
- werkputten
- WP1 werkputnummer

opmeting: Jonas Artois Landmetingen

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM - GLABBEEK - STATIONSSTRAAT

Opdrachtgever

Hooyberghs
Hooge Mauw 460
2370 Arendonk

Opdrachtnemer

Merelnest 5
B-3470 Kortenaken
+(32)491/ 74 60 77
info@archebo.be

ALLESPORENPLAN

Februari 2015

PLAN 3

Legende

- onderzoeksgebied
- WP1** werkputnummer
- S1** spoornummer
- 50.21** hoogte TAW
- spoor

opmeting: Jonas Artois Landmetingen